

Mijn weekblad

Redacteur Ton Oosterhuis

Democratie of bureaucratie

Deze week wordt beslist over het lot van Europa. Daarom in *Mijn weekblad* een beetje politieke filosofie. De afgelopen tijd is veel aandacht besteed aan de Franse liberale staatsman en auteur Alexis de Tocqueville (1805-1859). Zijn boek over de democratie in Amerika, verschenen in 1840, werd onlangs opnieuw vertaald. Het wordt terecht geprezen als een standaardwerk, dat nog altijd lessen voor politici bevat. Maar voor mij was een ander werk van deze auteur nog meer een eye-opener voor ons hedendaagse politieke denken. Ik bedoel zijn tweede beroemde boek Hij schreef over de oorzaken en gevolgen van de Franse Revolutie in *L'Ancien Régime et la Révolution* (1856). Zijn belangrijkste stelling is dat de Franse revolutie helemaal niet zo ingrijpend was als men meestal veronderstelt. Integendeel, het Franse ambtenarencorps heeft de pogingen van de Franse koningen Lodewijk XIV en zijn opvolgers om de Franse eenheidsstaat te bouwen ook tijdens en na de revolutie gewoon voortgezet. Schijnbaar kreeg het land nieuwe heersers die het politieke leven vernieuwden. In werkelijkheid ging de overheid gewoon voort op de ingeslagen weg. Het is een stelling om eens goed over na te denken. Democratie is een puik middel om tirannen uit de macht te houden. Maar eigenlijk worden we geregeerd door de bureaucratie, door ambtenaren die het beste willen voor het volk, regeltjes en voorschriften bedenken en zodoende meer invloed op ons leven hebben dan de gekozen volksvertegenwoordigers. Het sterkst zie je dat vandaag de dag gebeuren op Europees niveau. In Brussel is de politieke democratische organisatie onderontwikkeld, maar het ambtenarenapparaat is wakker en actief. De bureaucraten bouwen Europa, terwijl onze gang naar de stembus een machteloos gebaar lijkt. Wie belangstelt in ons politieke welzijn moet ook dat tweede boek van De Tocqueville op zijn leeslijst plaatsen. Van zijn boek over Amerika uit 1840 geef ik een fragment dat mij ook na 170 jaar nog uiterst actueel lijkt.

Alexis de Tocqueville (1805-1859).

Over de pers van 170 jaar geleden

(Fragment uit De la démocratie en Amérique)

Journalisten hebben in de Verenigde Staten in 't algemeen een minder hoge positie; hun opvoeding is slechts matig en de vorm, waarin zij hun gedachten kleden, is dikwijls plat. Welnu, in alle dingen vormt de meerderheid de wet; zij roept een zekeren stijl in 't leven, waarnaar zich daarna iedereen gedraagt; het geheel van deze gemeenschappelijke gewoonten noemt men de geest. De geest van de journalisten in Frankrijk bestaat er in op een hevige, maar op hoog peil staande wijze en dikwijls zeer welbespraakt de grote belangen van de staat te behandelen. Als dit niet altijd het geval is, moet men maar denken, dat er geen regel is zonder uitzondering. De journalisten in Amerika roepen grof, zonder voorbereiding en kunsteloos de hartstochten wakker van diegenen wakker tot wie zij zich wenden. Hiervoor laten ze beginselen opzij om de mensen te pakken, hen in hun particulier leven te achtervolgen en hun zwakheden en ondeugden aan de kaak te stellen. Men moet zulk een misbruik van de openbare mening betreuren.